



3. TYSKEN

I

Brev till Stella Burns

stella@burnsstudios.co.uk

Till Ms. S. Burns

Burns & Partners Studios, London

Kära Stella,

Det glädde en gammal filmintresserad man oerhört att få ditt brev. Jo, naturligtvis har jag sett dina filmer: allihopa, med samma stora intresse som jag en gång såg Anitas. Jag har till och med recenserat de flesta av dem i dagstidningarna både i Stockholm och här i New York.

Mina varmaste gratulationer till alla dina priser och utmärkelser! Det är så roligt att följa dina framgångar i din mammas fotspår.

Jag tror det är en utmärkt idé att starta med historien om Tysken, när du nu vill börja filmatisera episoder ur din berömda mammas liv. Chocken när Tyskens arm först blev synlig och kraften i det obehärskade våld som följde gick henne på djupet. Som du vet återkom det motivet ofta i hennes senare produktioner: *oregisserat* våld, kallade hon det vid flera tillfällen, bland annat i en intervju i Time 1986. Det iscensatta men oregisserade, där aktörerna är utlämnade åt sin egen och varandras gestaltningsförmåga, var något som både provocerade och fascinerade Anita.

I episoden om Tysken finns både kraftiga spänningar mellan huvudpersonerna och en oerhört stark dramatik. Mer än en gång bör Anita ha känt sig lockad att iscensätta eller filmatisera den. Men hon tycks inte ha orkat med det, kanske därför att händelsen kom henne alltför nära personligen för att kunna hanteras professionellt. Hon var ju känslig för sådant.

Men just därför passar det så väldigt bra, tycker jag, att du som är hennes dotter tar upp den här tråden, och jag ska mer än gärna hjälpa dig, så långt som minnet räcker.

Det förvånar mig att höra att min skriftliga redogörelse inte finns kvar i den svenska polisens akt om mordutredningen mot mig. Jag minns att förundersökningsledaren skakade på huvudet när jag lämnade in den. Han muttrade något om att han minsann inte hade efterfrågat något jävla filmmanus... Som du vet lades förundersökningen ner, och brotten mot griftefriden var preskriberade. Kan polisarkiven ha blivit gallrade?

Sån tur att jag sparat en egen kopia; jag har scannat den och bifogar den som pdf.

Bästa hälsningar,
Micke

Bilaga till förundersökningsprotokoll

Misstänkta brott: mord och brott mot griftefriden.

Den misstänktes skriftliga redogörelse av den 11 november 1996.

Om Anita Burns hade filmatiserat den här redogörelsen är jag säker på att den börjat med en filmad flygning över den vidsträckta svenska fjällterrängen söder om Abisko. Kristallklar luft och klarblå himmel: landskapet brinner i extrema höstfärger – brunt, gult och orange i dalarna, ända upp till de grå rasbranterna. Ovanför branterna: kalt berg och längst upp snötäckta toppar.

Kameran filmar med vidvinkel, på hög höjd och med solen i ryggen; utan brådska följer den Kungsleden norrut. En stillsam operaaria – kanske det inledande adagioavsnittet av Piangeròarian ur Händels opera Giulio Césare – skänker pastoral kraft åt naturbilderna. Till vänster: de snöklädda, norska fjällen. Till höger: den flackare svenska fjällterrängen med svarta tjärnar och bäckar. Ännu längre till höger: det lappländska, grått gulgröna skogslandskapet, avbrutet här och där av stora sjöar, med blågröna barrskogsridåer i fonden.

Kameran ökar nu brännvidden tillräckligt för att publiken ska börja uppfatta berättelsens statister: Kungsledens vanliga ström av fjällvandrare – barn, ungdomar, kvinnor, män, gubbar, gummor och hundar av många nationaliteter – likt skogsmyror på en gles myrstig. Via ledens spänger korsar myrorna, statisterna eller turisterna – vilket man nu föredrar att kalla dem – fjällets myrmarker, och de bär med tålamod och munterhet sina större eller mindre packningar i olikfärgade ryggsäckar.

Hit upp till kalfjället, ovanför trädgränsen, når bara fjällbjörkens ris av de vedartade växterna. Ännu så här sent på säsongen kan temperaturen stiga till tjugo grader mitt på dagen, men somliga nätter är fyllda med minusgrader. I den

högre terrängen finns redan gott om snölegor som successivt breddas och tjocknar allt eftersom hösten framåtskrider; vintern är inte så långt borta,

Nu har kameran hittat något på marken, värt att långsamt börja sänka sig ner mot. Det är två små varelser ute på en av de olikformade snölegorna några tiotal meter vid sidan av leden som tilldrar sig dess intresse. Mitt ute på den där snöfläcken, fyrtio meter bred och åttio meter lång, ligger en ung kvinna och en ännu yngre man på rygg intill varandra, ovanpå hans orangea och hennes gula liggunderlag. En mycket stor, grön ryggsäck ligger på snön bredvid mannen, och en något mindre, grågrön säck ligger på andra sidan paret, intill kvinnan.

Kameran sänker sig ännu längre ner och zoomar in på paret. Bägge solar i shorts, bar överkropp och solglasögon.

Kvinnan: så vacker att jag fortfarande ler åt minnet, och mina ögon tåras. Hennes kropp: fräknig och frodig. Hennes hår: långt, rött och glänsande, nu utslaget över liggunderlaget och delar av snön.

Den unge mannen: cendréhårig, med senig kropp och sluttande axlar.

Nu lutar hon sitt huvud mot honom; hennes läppar öppnas mot huden på hans axel. De håller varandras händer; hans vänstra, bruna näve och hennes högra, ljusa, fräkniga hand vilar i en sammanflätad knut på hans solbrända mage.

När jag betraktar dem i efterhand, och så här lite uppifrån, drabbas jag av den här bilden av kärleksfull sammanhållning mellan berättelsens huvudroller: Micke och Anita.

Jag och Anita.

Vi har just ätit lunch; vi ligger och solar, vilar, njuter av varandras närhet och laddar inför den fortsatta vandringen under dagens andra halva.

Snart ska birollsinnehavaren, Tysken, göra entré. Men om honom, och om det våld som ska följa efter att hans arm visat sig, vet vi naturligtvis ännu ingenting.

Piangeròarian tonas ner; nu hörs alltmer av de förbipasserande statisternas prat, kackel och skratt i bakgrunden. En bäck porlar, kanske skäller en hund och alldeles säkert hörs avlägset en ljunpipare.

Det är i slutet av augusti 1978, och jag är en tjugotre år gammal arkitektstuderande som pluggar på KTH i Stockholm. Min flickvän sedan ett halvår tillbaka är tolv år äldre; hon heter Anita Burns och är en framgångsrik regissör och teaterchef i den svenska huvudstaden.

Den här dagen i fjällvärlden söder om Abisko har vi ätit lunch i solskenet intill en av de bäckar som korsar Kungsleden. Stormköket har presterat frystorkad köttgryta, och medan vi ätit har vi som vanligt gått igenom den lokala florran kring bäcken: fjällfibbla, stenbräcka, ripvide, kråkbär, slätterblomma, gullbräcka.... Efter att ha diskat plasttallrikar och bestickset har vi packat ihop stormköket och kånkat ryggsäckarna tjugo meter upp på snölegan. Där har vi brett ut oss: jag på mitt orangea liggunderlag och Anita på sitt gula.

Statisterna – Kungsledens förbipasserande fjällturister – glor till en början fräckt, närgånget och inte sällan avundsjukt på Anita; vi solar ju i bar överkropp, och hon är... Ja, hon är riktigt jäkla snygg, och jag njuter av deras avundsjuka. Hon är ett kap, och det kapet är mitt; så låt dem glo, bara.

Efter en stund tycks statisterna tappa intresset för oss; de skyndar förbi, som om pjäsen skulle vara bättre och roligare i bortre delen av den långsträckta snölegan. Folk hörs skratta där borta; man till och med applåderar. Anita och jag sätter oss upp för att kolla, och... i andra änden av vårt avlånga snöområde, bara fyrtio meter ifrån oss, ligger en ung fransman ovanpå en mycket ung nederländska. De har gått förbi oss tidigare under dagen, med sina respektive nationsflaggor högst upp på ryggsäckslocken; nu älskar de

nakna på ett trivialt turistrenskinn, fullt synliga alldeles intill leden.

Teaterchefen vid min sida reagerar yrkesskadat.

– Så oprofessionellt.

– Naturligtvis. De där är förstås inga proffs. Inte alls som du och jag.

– Lägg av nu... De där båda är... Det där... Det där är en exhibitionistisk iscensättning...

– Varför glor du då? Man måste inte titta.

– ...en iscensättning av deras eget inre, oregisserade kaos, om man frågar mig.

– Det är det nog ingen som kommer att göra.

Av Anitas teatersnack förstår jag tillräckligt för att begripa att hon inte gillat vad hon sett, men också att hon har blivit en aning upphetsad av det. Några medelålders svenskar där borta har tagit upp en ny applåd. Jag blir full i skratt, och jag återvänder till den låtsasretsamma dialogen med Anita; hon är ju känd för att gilla snabba, gnabbiga replikväxlingar.

– Men kom igen, Anita. Publiken gillar det ju.

– På villkor att.

– Vad menar du med det?

– Vad tror du publiken skulle tycka om det var två killar som höll på så där?

– Nu är de visst klara.

– Det är säkert bara han.

– Tänker de torka upp efter sig?

– Hoppas det.

– Lite spill blir det ju alltid.

– Man ska alltid ta med sig allt skräp hem från fjällen.

Så fortsätter vi att gnabbas en stund, ända tills nederländskan och fransmannen har klätt på sig, rullat ihop sitt renskinn och vandrat vidare. Jag plockar fram fjällkartan ur rygsäckens lock, och liggande på rygg på liggunderlagen

håller vi den framför oss: jag med högerhanden och Anita med vänsterhanden. Jag pekar:

– Vi skulle kunna ta den här leden istället, så kanske vi slipper både exhibitionister och vanliga turister.

Jag har gått den här etappen av Kungsleden tidigare. Det finns en parallell, orösad led, alltså en som är angiven på kartan men som inte är fysiskt markerad i terrängen med rösen. Vädret är vackert och jag är en van fjällvandrare; det bör inte bli några problem.

Anita är väsentligt äldre än jag, men hon har aldrig varit i fjällen förut – inte på det sätt som räknas för mig: på sommaren. Vintertid har hon varit i fjällen och i alperna många gånger, men utförsåkning i skidanläggningar är som jag ser det inget mer än ett okomplicerat och lättsamt nöjeskoncept. Nu har hon börjat upptäcka den mångsidigare njutningen i att sommarvandera i fjällen; hon gillar det skarpt. Hon har köpt en massa utrustning inför den här resan och hon litar på mig.

– Jag litar på dig, Micke, säger hon, lutar sig mot mig och kysser mig. Älskar du mig?

Med ens blir det allvarligt. Så har hon aldrig frågat förut: inte på det här sättet. Jag blir varm och förvirrad; allt blir nu närhet, värme, blå ögon, upprepade kyssar och hennes svala hand på min nakna mage.

– Självklart, säger jag.

Vad annars ska jag säga?

– Såklart jag gör, säger jag.

Regissören skrattar: inkännande, inte hånfullt.

– Nej, nej, nej. Bryt. Förlåt mig. Vi borde nog ha repat det här innan jag frågade.

Hon reser sig upp på armbågen: smeker mig över kinden.

– Micke, hör på. Du kan aldrig svara ”självklart” eller ”såklart” på en sån fråga och sedan bara ligga kvar på liggunderlaget och fortsätta att läsa kartan. Frågan är alldeles

för... Alldeles för djup, och kärlek är aldrig självklar. Trots namnet är kärlek ingen lek. Möjligen en allvarsam lek, som Hjalmar Söderberg kallade den. Om du inte vill göra den som frågar arg eller besviken måste du lägga kartan åt sidan, resa dig upp på armbågen, se henne i ögonen och säga något som... Det behöver inte vara så märkvärdigt, men det måste komma från hjärtat. Prova.

Jag reser mig upp på armbågen. Av med solglasögonen: hennes ögon glittrar. Inte så märkvärdigt, kom ihåg det.

Jag provar:

– Jag älskar dig, Anita. Jag... Jag älskar dig.

Jag får ett lyckligt skratt som belöning.

– Det var bättre. Så himla underbart mycket bättre.

Än en gång har hon regisserat mig, men det är jag som har gjort rätt: sagt det rätta. På ett ögonblick sätts nu skärmar upp som håller omvärlden utanför.

– Det gick rakt in i hjärtat, säger Anita.

Sedan blir allt tystnad; bara bäcken rasslar under snö- och issskorpan vi ligger på. En fjällvråk ryttlar ovanför oss, medan vi transformeras: kanske till en nederländska och en fransman.

Men så kollapsar snön under oss, med ett barmhärtigt brak, innan vi hunnit iscensätta vårt oregisserade kaos; iskristaller och snösjok regnar över våra heta bröst och magar, och huvudrollerna reser sig ur situationen under gap-skratt från statisterna: de som har sett allt hända, men som inte har några vettiga repliker alls.

Det är den femte av våra planerade sju dagar på fjället. Vi tänker inte bo på fjällstation eller i övernattningsstuga, så vi bär ryggsäckar som är noggrant och tungt packade: tält, sovsäckar, stormkök och frystorkad mat. Nu hjälper vi varandra att få upp dem på ryggen; avbärbältena spänns, axelremmarna justeras och så är vi på väg. Terrängen är torr och lättgången vid den här tiden på säsongen; bäckarna

längs fjällsidorna har smalnats och är lättöverkomliga, men de porlar tillräckligt för att förse oss med det vatten vi behöver.

Några timmar in på den örösade leden har scenbilden inte förändrats nämnvärt; fjällheden strålar lika färggrann som tidigare, med den välsignade skillnaden att vi ännu inte har mött eller blivit passerade av en enda statist. Just den här fjälldalen, de här vyerna, de här ljungpiparnas visselsignaler och de här fjällsipporna och stenbräckorna tycks vara till bara för Anita och mig: de naturliga huvudrollsinneha-varna.

Anita går först; hon vänder sig om ibland och ser på mig: endast leende, varma, overseende, bekräftande blickar. I kärlek är hon den av oss som kan något: tillräckligt erfaren för att veta hur mycket relationen stärks av en sådan här upplevelse tillsammans.

Under de sex månader som vi varit ett par har vi hittills mest hållit till i stan; där är teaterchefen som fisken i vattnet, och där har hon sina hemmiljöer. Förälskelseserusa har vi visat upp varandra: hon på premiärerna och på ensemblens säsongsavslutning inför teaterns alla gumsjuka gammelgäddor; jag på studentfesterna vid terminsavslutningen. Mina äldre, kulturellt bevandrade kolleger på arkitektkontoret där jag sommarpraktiserar har gjort stora ögon: Är du ihop med *henne*? Fan, det är ju nästan som att vara ihop med Ingmar Bergman.

Hon är förstås bäst på allt i vårt förhållande som har social betydelse: dansa, sjunga, agera, charma, hålla tal och inte minst på att konversera pojkvännens föräldrar och syskon. Hon är inte lika lysande när det kommer till att umgås med sina egna föräldrar, syskon, exman och två små barn, har det visat sig; på det är hon rent ut sagt urdålig.

– Du är i alla fall den bästa älskare jag nånsin haft.

När hon säger så har hon vanligtvis haft armarna om min hals och hämlarna mot min rygg en lagom lång stund.

– Jag är bra på att ta regi, kontrar jag, utan att själv förstå hur rätt jag har.

Hon tycker det är roligt sagt; hon uppmuntrar mig och hon visar det: kastar huvudet bakåt och skrattar. Så där är det hela tiden.

Jag har från början varit den i vårt förhållande som haft mest att lära i alla avseenden, men hon har alltid lyckats få mig att tänka att jag är hennes jämlike. Anita är en skicklig mentor: uppmuntrande, tålmodig och bekräftande, och hon är även en pådrivande regissör. Nu kan vi det här, så låt oss gå vidare och flytta fram positionerna. Hon flyttar hämlarna från min rygg till mina skinkor; nu ska jag lära dig något nytt, och när jag lärt dig det kommer du likväl att tro att det var du själv: något du redan hade inom dig, som jag bara hjälpte dig att ta fram.

Det är så hon jobbar.

Men hennes professionella rykte säger att hon kan vara en jävul också.

Nu går stigen in i ett avsnitt med många stenar och block; terrängen sluttar nedåt. Anita klagar några gånger över att hon har fått ont i ett knä. Vi tar en paus, dricker vatten och äter klassiskt fjällsnus: choklad, nötter och russin. Jag tar en elastisk binda ur ryggsäckens högra sidoficka, där sjukvårdsmaterielen finns, och lindar om det där knät.

– Det är en gammal volleybollskada. Jag landade som en flamingo. Knät böjdes bakåt.

Det börjar bli sent på eftermiddagen. Anita får mer ont av att gå utför, tydligen, så terrängen framöver ser inte så lovande ut.

– Vi borde kanske se oss om efter ett ställe där vi kan slå upp tältet för natten?

– Det finns inga bäckar just här... Helst borde vi campa nere vid den där lilla sjön i botten av dalen i så fall.

Vi vandrar vidare. Nu ändras scenbilden; vädret slår om i all hast, som vanligt i fjällen. En kall, nordlig, tilltagande vind har dragit in och fört med sig en hord av mörkgrå moln över fjälldalen; nu börjar det faktiskt snöa, men kanske är det bara en by som strax drar bort.

Vi är naturligtvis väl förberedda på sådant. Åter tar vi av oss ryggsäckarna, ställer dem på marken, lutar dem mot ett av de hundratals stenblocken i terrängen och påbörjar det snabba bytet från shorts och t-tröja till underställ, regnkläder, mössa och vantar. Den här proceduren – att byta kläder allt eftersom vädret växlar – har vi gått igenom många gånger de senaste dagarna. Vid det här laget skulle vi lika snabbt och enkelt kunna hitta rätt persedlar mitt i natten; kostymbytet är färdigrepeterat, som Anita säger.

Vinden tilltar, och det snöar allt kraftigare; det verkar inte bara bli en tillfällig snöby, utan snarare handlar det om ett oväder som kommer att hålla i sig någon timme. Eller några dagar?

Anita har just fått på sig regnbyxorna. Jag registrerar för vilken gång i ordningen hur vacker hon är, och lite knubbig; ena byxbenet har fastnat över vaden, där den är som tjockast, och smalbenet har blottats ovanför vandringssockorna. Nu ska hon bara samla ihop allt det röda, mjuka håret och stoppa in det i yllemössans mörker; sedan ska hon böja sig ner och dra byxbenet över den ljusa, fräkniga vaden och vristen, där snöflingorna redan landar och smälter så obehagligt.

Det är nu jag får se hur en smutsig arm och hand söker sig ut från någonstans under det redan översnöade stenblocket: som en muskulös orm. Den tvekar en tiondels sekund: tycks se sig omkring. Sedan gör den ett utfall, hugger tag om Anitas bara vrist och drar henne till sig.

Vad som nu händer kan beskrivas som väl iscensatt, men det är helt oregisserat: amatörmässigt. Kanske spelas

i bakgrunden det andra, aggressivt tempofyllda avsnittet av Händels aria, men jag är alltför uppfylld av det kaos som följer på Anitas tjut av skräck och panik för att lyssna på soundtracket.

Den muskulösa armen rycker omkull henne; hon faller till marken, slår pannan i en vass sten som sticker upp ur det tunna snötäcket och dras, med blodet strömmande ner över kind och hals, in med benen under stenblocket. Hon skriker, gråter och vrålar; hon slår med händer och armar i luften och i marken: vrider sig och kastar med kroppen av och an, och hon sparkar med det fria benet för att komma loss.

Vinden kommer nu i alltmer vinande byar och vräker ner snötjocka över scenen. Den knotiga handen vidhåller ett iskallt grepp om Anitas vrist och drar henne ryckvis, centimeter för centimeter, ner i utrymmet mellan marken och stenblocket.

På fjället, i dåligt väder, när fasa och skräck samtidigt tar över kropp och hjärna... I en sådan situation sveper adrenalinpåslaget drabbande bort allt förnuft. Stresshormonet kortsluter alla tankar, och kroppen gör utan hjärnans medverkan både sådant som är inövat och sådant som den aldrig har provat på, så snabbt och hårt att det under andra omständigheter skulle ha varit omöjligt: otänkbart.

Under värnpliktstjänstgöringen för två år sedan fick min pluton utbildning i närstrid av den svenske krigshjälten Allan Hart, dekorerad med både franska, brittiska, norska och finska ordnar och medaljer för sina insatser under Andra världskriget.

– Du ska slå med öppen hand, hör jag nu kapten Hart säga till mig med hård röst genom snöstormen. Slår du med knuten näve så kan du slå sönder knogarna. Slå med armen rakt ut från kroppen, rakt framåt. Träffa med handflatans nederdel, så får du full kraft från handleden och underarmen. Och så fingrarna uppåt, lätt krökta: så ja. Vrid utåt lite

i träffögonblicket: så här. Träffa mitt på näsan, då blir han blind av tårar, som om han fått tårgas i ansiktet.

När jag äntligen rundat stenen och fått tag i kavajen – ja, verkligen: kavajen – på den man som legat och lurpassat på oss bakom blocket tillämpar jag fullt ut kapten Harts handfasta lärdomar: väl inövade rörelser, men fram till nu aldrig praktiserade i verkligheten. Det blir ett tämligen okontrollerat övervåld, men är inte hela situationen redan bortom kontroll? Min flickvän skriker, blöder, sprattlar och gråter; hon har redan hunnit kissa på sig av skräck, och mina muskler är döva för allt förnuftigt resonemang som hade kunnat hålla mina slag tillbaka.

Det första slaget träffar rakt på den förskräcklige mannens näsa, alldeles enligt Allan Harts instruktioner, mitt i ett ansikte som jag inte skulle ha trott kunde förekomma på en människa. Jag registrerar det krasande ljudet när näsbenet knäcks, men min erfarenhet räcker inte för att jag ska förstå att striden redan i nästa ögonblick är över; blod forsar ut genom näsborrarna, tårarna strömmar, och kanske är det redan nu som mannen släpper taget om Anitas ben.

– Kom ihåg att du som soldat bara är intresserad av att sätta fienden ur stridbart skick, säger nu kapten Harts spökröst till mig genom den vinande stormen. Oskadliggöra, det är din primära uppgift. Men om det innebär att du måste döda honom, so be it.

Så jag fortsätter att slå; det går inte att hejda.

– Men om du *kan* oskadliggöra en fiende utan att döda, så är det ofta en fördel, fortsätter spökrösten. Så det är inte alltid nödvändigt att döda en fiende. Förstår du vad jag menar, korpral? Korpral??

Men jag hör inte längre Allan Harts röst genom snön och blåsten, eller också har adrenalinstormen fått mig att koppla bort honom: rycka ur kontakten. Det bara susar i öronen. Det andra slaget träffar rakt på munnen, det tredje återigen på näsan, det fjärde...

Mannens kropp har för länge sedan slappnat och sjunkit tillbaka under klippblocket, när Anita ingriper för att försöka avbryta vad som övergått i ren misshandel av ett passivt, liggande offer. Nu har hon kommit på benen och kopplat ett grepp om min fortfarande repetitivt slående arm.

– Sluta! Du slår ihjäl honom. För fan sluta, sa jag!

Hon skakar mig, ruskar mig och skriker: vrålar igen för att få mig att fatta; sätter axeln under min överarm, bänder och vråker mig ursinnigt åt sidan. Hon är stark; jag kanar omkull i snön men är genast uppe igen.

Stående på knä bredvid varandra blinkar vi genom snöyran och stirrar ner på den blodiga och halvt medvetslösa varelse som nyss skrämt oss från vettet.

Mannen ligger till mer än hälften nere under stenen; han är klädd i en grå kostym: fransig, solkig och så nedsmutsad att den står som styva sjok kring kroppen på honom. Under kavajen skymtar en skjorta som en gång kan ha varit blå- och vitrandig. På fötterna: tunna nylonstrumpor och flera nummer för stora, svarta lågskor; den ena har ramlat av honom och tappat klacken i handgemänget med mig. På händerna: grå lovikavantar; det enda i klädväg han har på sig som verkar någorlunda ändamålsenligt för en fjälltur. Den fedorahatt av Indiana Jones-typ som han från början haft på huvudet ligger nu hoptryckt längst inne i det iskalla prånget under stenen.

Ansiktet: oerhört stort, fullt av svartnande mjällvårtor mot en underliggande hy, gul som pergament. Buskiga ögonbryn och långhåriga öron. Kal hjässa, full av leverfläckar och vårtor. Halsen: gyllene, fårig och stel som ett osvavlat russin.

Mannens näsa måste redan från början ha varit bubblig till formen; nu är den dessutom bruten: tryckt i sidled och svullen av de snytingar jag givit honom. Ena ögat är överdraget av en mjölkaktig hinna; det tittar åt ett annat håll.

Hur mycket av detta elände kan ha vållats av min framfart? Först nu känner jag hur min kropp darrar och skakar efter detta mitt eget utbrott av hat och våld. Till min häpnad men kanske också lättnad skrattar den misshandlade varelsen när hans enda seende öga får syn på oss: ett raspigt, girigt skratt, där luften stötvis går ner i lungorna istället för ut ur dem.

– Hå, håå, håå, unglückliche kleine Kinder. Nu har ni allt över era huvuden vatten... über ihre Köpfen Wasser genommen... över era huvuden...

– En tysk? Är ni tysk? Sind Sie Deutscher? Was heissen Sie? Vad heter ni?

Min tyska är urusel; jag vänder mig istället till Anita.

– Talar du tyska?

Inget svar. Anita ser bort. Snön faller och faller. Eller rättare: den står vågrätt omkring oss i den hårda blåsten, Mannen fortsätter med sitt egendomliga skratt.

– Talar du tyska? säger jag igen till Anita: nu högre, hårt och krävande, som om hon vägrat lyda en order:

– Tyska??

Anita skakar äntligen nekande på huvudet, med vibrerande ögonlock och darrande underkäke. Mannen hostar, rosslar och harsklar; slem åker upp och ner i lungorna, och blod sipprar ut mellan spruckna och svullna läppar; det rinner salivblandat nerför den skäggiga hakan och vidare ner på skjortan. Han sluddrar och gurglar som en berusad; jag försöker känna alkoholdoft, men jag känner ingen sådan. Illaluktande: ja. All möjlig ruttighet, sjukdom, hög ålder, sjuka tänder, svett och dålig hygien: ja. En komplex sammansättning av alla dessa dofter strömmar från Tyskens kropp och från hans deformerade ansikte in i mina näsborrar. Men alkohol: nej. Är det alltså misshandeln som får honom att prata så oredigt?

Jag ser på Anita: sammanbiten och sluten, med nedslagen blick. Hon har börjat huttra. Är hon arg? På mig,

verkligen? Det slår mig att hennes ansiktsuttryck antagligen är detsamma som mitt eget just nu: en stelnad mask av känslomässig lava; som att se något av offren från Pompeji, med läppar sammanbitna i dödlig kramp framför en mun av ångande blodsmak.

– Ich heisse... Ich heisse..., inåtskrattar Tysken, utan att komma fram till vad han heter. Ach, ich bin ein erbärmlicher Sünder, och ni olyckliga barn har också fått en olycka på halsen...

– Jag förstår inte vad ni säger, mein Herr...

Nya hostattacker bryter ut, följda av nya skratt på inandning.

– Han yrar, säger jag till Anita. Han är säkert nerkyld. Vi måste få upp tältet. Få in honom i det.

– Få in honom i tältet? Är du från vettet? Hur skulle det gå till?

– Jag vet inte. Men vi måste försöka. Låter vi honom ligga kvar här så fryser han ihjäl.

– Halvt ihjäl. Den första halvan av "ihjäl" har du ju redan åstadkommit själv. Din idiot.

– Idiot? Och vad gjorde du, då? Vem var det som låg och skrek på marken och pissade i byxorna...?

– Tyckte du inte att jag hade anledning till det, då? Hur fan kunde du bara fortsätta att slå och slå...

Hon kan inte behärska sig; hon brister i gråt. Helt öppet, inför mina ögon, skrynklas hennes fräkniga kändisansikte ihop, och tårarna sprutar fram med ett halvkvävt tjut: ohejdat och oregisserat. Det är första gången i vårt förhållande som det sker: att allt bara rämnar, och det är som om jag såg henne för första gången. Jag griper kring henne: omfamnar henne och vaggar henne; hon gråter, snorar och talar i osammanhängande stötar.

– Förlåt, jag är så förvirrad... Jag har aldrig sett nåt sånt. Jag trodde aldrig... Ditt ansikte... Vad fan, vad fan, Micke?

Naturligtvis: hon är så förvirrad. Jag stryker henne över ryggen: kysser hennes öra och hals. En stunds värme tränger igenom den kalla sprickan av oförståelse: en kort, otillräcklig stund, för snön yr och smälter ännu tyngre och iskallare på våra huvuden och ryggar när vi står stilla. Snön tvingar oss igång: bort från varandra, bort från den tillfälliga värmen och vidare till beslut; till åtgärder.

Jag tar snö och tvättar bort det stelnade blodet som runnit från jacket i Anitas panna ner över ansiktet. Jag fiskar upp kirurgtejp ur mitt lilla sjukvårdsmaterieförråd och plåstrar om henne. Jag håller hennes ansikte mellan mina händer: smeker hennes snövåta kinder och darrande, stängda ögonlock. För en stund sedan sken solen och allt var under leende kontroll. Så, utan minsta förvarning, har något drabbat oss; jag vet inte vad. Men kanske går det att övervinna?

Det är 1978; tanken att alla skulle kunna ha en telefon i fickan kommer ännu i många år att förbli utopisk; man kan inte plocka fram en mobil och ringa efter hjälp när det händer något. Två och en halv mil från närmaste turiststation och tretton kilometer från den rösade leden är Anita och jag utlämnade åt varandra och ett värkande knä.

Och åt Tysken?

||

Jag börjar gå omkring i snöyran; nu har det kommit in dimma genom dalen också, och sikten blir allt sämre. Jag letar i omgivningen efter en någorlunda plan yta att sätta upp tältet på, men allting lutar, och överallt sticker det upp spetsiga klipprester. Det tunna snötäcket gör terrängens konturer diffusa; ingenstans ser jag något ställe som är ens i närheten av något som Anita och jag hittills skulle ha accepterat som bivackplats under vår fjällvandring tillsammans.

Anita följer efter mig steg för steg; hon har blivit rädd; händelsen har skrämmt henne och hon är förvirrad av mitt beteende. Hon frågar något, och jag morrar: är inte intresserad av att svara. Måste hon följa mig som en rädd hund?

I Stockholms kulturdjungle är hon min obestridda och kunniga guide. Nu är vi i Lapplands vildmark: min miljö. Här springer den mest erfarne omkring i stressat, adrenalinstillstånd, letar efter något som han inte kan förklara och skriker åt den oerfarna att genast göra något hon inte har de minsta förutsättningar för (tyska, för fan!). Dessutom skrämmer han skiten ur henne genom att nästan döda en turist med sina bara händer.

Jag är en idiot, och det känns inte bättre av att Anita nu går efter mig med svansen mellan benen. Hon följer mig, men inte längre för att hon litar på mig; i själva verket har hon med ens fått anledning att vara rädd för mig. Men hon är ännu räddare för Tysken.

Återigen: jag tycker mig se henne för första gången. Vi måste tala med varandra, men snön faller och faller: det samtalet måste helt enkelt skjutas upp till senare.

Efter en stunds letande väljer jag ut en plan yta tjugo meter från Tyskens klippa. Här lutar det måttligt, och bara fyra eller fem vassa stenar sticker upp ur marken, men ytan är egentligen för liten. Man får trixa med tältlinorna; istället för att fästa dem i tältpinnar i marken får man göra fast dem i stenarna och fjällbjörkriset runtom. Men blåsten verkar avta nu, så det får duga. Utan ett ord går jag bort till våra ryggsäckar. Anita lommar efter; vi går framåtlutade, med huvudena nedsänkta mot blåsten.

Vi drar fram de tjockare underställen och vindtygsjackorna ur ryggsäckarna; Anita tar av sig sina nedkissade byxor och trosor. Allt annat klär vi på oss, med regnställen ytterst. Jag ställer mig på knä i den grunda, våta snön och tittar till Tysken. Han har sjunkit ner ännu längre i hålan under stenen:

ligger orörlig, med bägge de vantklädda händerna på magen, och andas svagt. I övrigt inga livstecken. Det seende ögat är slutet, medan det grumliga ögat hela tiden tycks riktas åt olika håll. Ser han någonting alls på det ögat? Jag sträcker mig efter hans högra handled för att kunna känna på hans puls, och nu kommer nästa chock.

När jag drar åt mig Tyskens arm så lossnar den från kroppen; jag sitter hux flux med den i famnen.

– Håå, hååå, hååå, inåtskrattar han; nu är han med ens klarvaken. Är du rädd, mitt barn? Hast du Angst?

Den lossnade kroppsdelens visar sig vara en gammaldags lösarm av något mörkt träslag: kanske av päronträ.

Jag ignorerar Tysken; jag vill inte höra honom förklara på sin rotväliska, och jag behöver egentligen inte fråga för att begripa. Karl är underarmsamputerad men har armbågen kvar; det förstår jag av det trattformade fästet i änden av armen, där det är meningen att armstumpen ska stickas in. Sen fäster man antagligen tratten med läderremmar och spänner dem i en ring av metall eller läder som bärs fastspänd eller tradd på överarmen under skjortan. Remmarna har av någon anledning lossnat och hänger nu från armen ner i mitt knä. Det är en primitiv protes, men för honom kanske den funkar.

När jag hunnit lugna ner mig med fem djupa andetag tar jag av lovikavanten från lösarmens hand, som i själva verket visar sig vara en kromglänsande, två decimeter lång, u-formad krok av centimetertjockt stål. Kroken är vässad i spetsen och försedd med dubbla hullingar: utan tvekan ett vapen, varför skulle den annars ha hullingar? Den otäcka tingesten är fäst i träarmen med en förkromad bajonettfattning, och i likhet med ett kameraobjektiv lossnar den med ett klick när jag vrider på den. Den känns tung i handen; jag lägger den bakom ryggen, och nu kommer nästa jävulskap.

Utän att jag har minsta chans att hinna reagera överraskar mig Tysken på nytt med sin kvickhet och styrka; han

griper mig i kragen med sin friska vänsterarm och drar upp sig själv i halvsittande position, samtidigt som han får ner mig i ett slags framstupa, halvliggande läge innan jag hunnit ta spjärn med armarna mot marken. Våra bröstkorgar stöter ihop, och Tyskens ansikte kommer mycket nära mitt. Hans uppspärrade friska öga har gröngul iris, noterar jag, och den omgivande ögonvitan är blodsprängd av ett tätt nät av kärl. Näsan är en röd, grötig röra, och munnen liknar ett sargat, blodomgivet och sprucket könsorgan, vars röda leende röjer gula och spetsiga tänder; han andas i korta stötar, och andedräkten är...

– Jetzt... jetzt... Jetzt hast du Angst. Nu är du rädd, mein Kind.

Det är jag egentligen inte; jag reagerar i trängda lägen snarare med aggression än med rädsla, något Tysken själv fick erfaras för en stund sedan. Men mitt minspel är antagligen äcklat och förskräckt, och mitt ansikte är troligen blekt. Det tycks roa honom; han släpper inte taget, och det kommer nya inåtskratt. Jag försöker slita mig loss från greppet: komma bort från min obekväma, framåtlutade ställning och från Tyskens andedräkt, men styrkan i hans friska vänsterarm måste med åren ha vuxit, som kompensation för bortfallet av den högra armen, och jag sliter med båda händerna i tyget på min fina friluftsskjorta utan att få loss den ur Tyskens jättelabb till hand. Jag prövar att bita honom i handen för att få honom att släppa, men jag når inte ända ner med tänderna.

Jag börjar känna mig utmattad; kan man ge upp en sån här idiotisk och korkad strid: förklara sig som förlorare?

Nej, det kan man inte.

I den här nedåt-framåtlutade positionen kommer jag inte åt att på nytt slå mannen med mina händer, men jag kan skalla honom hårt på näsbenet och på så vis åter börja misshandla honom tills han släpper taget. Men innan jag hinner göra det sker något bakom min rygg; något slamrar,

och någon sträcker sig över min axel med ett blankt föremål och hugger till.

Tysken skriker till i det stenomslutna utrymmet. Blod sprutar; han tystnar tvärt, släpper taget om min skjortkrage och kastar sig bakåt. I den följande tystnadens halvmörker får jag egen, fri luft och kan sätta mig upp. Jag ser Anitas arm dras tillbaka med vapnet i sin hand och känner samtidigt hennes andra, varma arm kring mina axlar. Äntligen, tänker jag, är hon på nytt med mig; hon är min färdkamrat helt och hållet, och hon har gjort ett perfekt hugg med Tyskens järnkrok: tillräckligt djupt på ovansidan av mannens enda återstående hand för att smärtan ska skrämma honom och tvinga honom tillbaka, men grunt nog för att hullingarna inte ska tränga in och slita sönder den.

Nu är krisen över, tänker jag, men jag andas häftigt: blir yr. Jag vet att jag ibland hyperventilerar i pressade situationer; jag måste lugna ner mig. Tysken ligger ånyo bakåtlutad: blundar åter med det friska ögat. Han ler, märkligt nog, och låter det grumliga ögat rotera i halvdunklet medan blodet rinner från det nya såret på handens översida.

– Din förbannade idiot, skriker jag. Fattar du inte att vi försöker hjälpa dig?

Det friska ögat öppnas: absurt nog ser mannen road ut.

– Das ist ein guter Hilfer... Det är just en god hjälpare som en man slå ihjäl försöker. Aber...

Han avbryts av sina egna hostningar, rosslingar och gurglingar. Sedan inåtskrattar han igen.

– Hå, håå... Scheisse. Det är ändå inte er roll att spela. Ihre rolle ist es...

Ny hostattack.

– ... att mig begrava.

– Begrava dig? Vad svamlar du för skit? Så fort snöovädret har tagit slut kommer vi att gå till närmsta turiststation och larma Fjällräddningen. Så kommer det att bli.

Men snart är det kväll, tänker jag, så först ska vi på något sätt ta oss igenom natten.

– Du kommer att bli hämtad med helikopter, fortsätter jag. Vad som händer med dig sen, det skiter jag i.

Tysken skakar på huvudet, inåtskrattar och rosslar.

– Mig begrava, det kommer du att göra...

– Det var då ett jävla snack. Haben Sie keine... Vad heter utrustning på tyska? Don't you have any equipment?

Mannen harsklar och gurglar.

– Hinter... Mein kind, hinter...

Sedan får han inte ur sig något mer begripligt. Vi står en stund och betraktar honom, men han sjunker tillbaka mot marken: är han över huvud taget vid medvetande? Anita och jag lämnar honom, hostande i sitt eget blod; vi flyttar våra ryggsäckar till den tilltänkta tältplatsen och börjar packa upp tältet.

Vinden har mojnät, snöfallet har upphört och ovanför våra huvuden växer sig en fläck av blå himmel allt större. En fjälllabb flyger, på jakt efter lämlar och sorkar, över det steniga fjältet med fladdrande, kluven stjärt. En räv höstylar nerifrån dalen. Det doftar av nyfallen snö och nyduschad vegetation.

Kanske är krisen över.

Anita och jag tar tillsammans itu med att sätta upp tältet, skyddade mot varandras tankar av ömsesidig tystnad. Snötäcket är visserligen mycket tunt: bara centimeterdjupt, men om det fortsätter att klarna upp kommer utstrålningen från det att sänka nattetemperaturen till åtskilliga grader under noll. Bivacken måste bli stabil, trygg och säker: som alltid, men nu är det extra viktigt.

Att resa mitt aluminiumklädda tremans fjälltält har under dagarna tillsammans i fjällen blivit till en effektiv, gemensam rutin: precis som det som Anita kallar kostymbyten. I vanliga fall, när vi är i balans, kan vi utan större

ansträngning få upp tältet på kanske femton minuter; vi skulle till och med kunna göra det i mörker.

Men nu? Jag försöker samla tankarna: hitta ett samtalsämne.

– Är du hungrig?

Anita utför sina uppgifter effektivt, men med arga och rädda ögon. Nu monterar hon stängerna som håller uppe yttertältet, och stående på knä trycker hon sedan fast inner-tältets krokar i dem.

– Har du ont i knät?

Blodet som trängt ut under kirurgtejpen i Anitas panna har stelnat till en brun droppe över höger ögonbryn.

– Jag fattar inte hur han klarat sig hela vägen hit ut, säger jag. Utan tält, utan sovsäck och utan mat. I lågskor, kostym och hatt.

– Jag sa ju det från början. Den där jävla idioten är ju för fan inte riktigt klok.

– Sa du?

– Ja, det sa jag.

– Och vad var det för bra med det, då? Att du sa det? Skulle vi ha lämnat honom här bara för att du sa det från början?

Så är bråket igång igen. Det finns ingen logik i det; det är tröttheten som tar överhanden, och så är det igång.

– Den som lurpassar på folk under en jävla sten och sen hoppar på dem får tammefan skylla dig själv, säger Anita.

– Han är sjuk. Hade inte vi kommit förbi hade han ju dött, fattar du väl.

– Så bra att du kom förbi då, när han var så sjuk, och gav honom så mycket stryk. Nu kommer han väl att bli frisk, eftersom du slog honom så förbannat.

Tystnad.

– Hur tänker du göra nu då, förresten? säger hon sedan.

– Vi lägger honom i tältet, förstås.

– I vårt tält? Och hur ska det gå till?

– Han sover på ena sidan och vi på den andra. Ska det vara så svårt att förstå.

– Jag fattar inte.

– Oroa dig inte då. Du kanske är för gammal för att fatta. Jag löser det själv.

Nu blir den efterföljande tystnaden skör som en antik ostindietallrik och spänd som nattgammal is. Jag har korsat en röd linje: sagt något förbjudet, något som inte så lätt kan tas tillbaka och inte utan vidare kan förlåtas av en kvinna i yngre medelåldern som råkat förälska sig i en tolv år yngre man. Visserligen har hon stort självförtroende, men hon har ett krossat äktenskap och många oreparerade relationer bakom sig.

– Han får ligga på mitt liggunderlag och i min sovsäck, fortsätter jag. Den är ändå utsliten efter alla år.

– Så generöst av dig, din jävla råttpittade snorvalp.

Så där ja: nu är oförrätten hjälpligt hämnad. Visserligen skedde det klumpigt, rentav vulgärt: med en rå förolämpning. Men kanske kan udda bli jämnt, bara jag lyckas hålla mig för skratt.

– Han stinker ju som en nerpissad get och en nerskiten ko tillsammans, säger Anita. Och var ska du ligga då?

– Larva dig inte. Där jag legat varenda natt hittills. Tillsammans med dig i din fina, nya dubbelsäck. Med råttpitten i det vanliga, välsmorda fodralet, kanske. Det var ju därför du köpte den där dyra säcken. Det har väl gått bra. Tycker i alla fall jag.

Nu var jag lite generös; Anita är svag för att höra mig säga att jag gillar att ligga med henne, så hon kommer inte att säga emot. Jodå, det har gått bra att samsas i den där säcken: så bra att jag blivit nödd och tvungen att krypa ner i min egen sovsäck vissa nätter, på det att vi båda måtte få en stunds sömn också.

Nu träffas våra blickar; nu borde det bli omöjligt för henne att inte le: till och med skratta under sänkta, röda ögonfransar.

Men hon står emot mitt försök att bryta isen, och istället möter jag en vaksam, rädd, oförstående blick utan värme: en som jag inte sett tidigare hos henne.

– Jag har ont i knät. Det känns svullet.

Tältet har nu blivit rest, och alla linor är spända mot tältpinnar, stenar och fjällbjörkar. Sovsäckarna ligger på plats i innertältet, ovanpå liggunderlagen, och snöfallet har upphört helt; det är vindstilla.

Grälet under proceduren med bivacken har inte varit tillräckligt för att rensa luften; svarta, outtalade meningar hänger fortfarande kring oss i tjocka sjok, sida vid sida med de ord som redan uttalats i vredesmod. Jag vet att vi borde fortsätta att prata, men det går inte: inte nu. För varje minut som går kyls Tysken ner ytterligare och hans möjligheter att överleva försämras.

Vi återvänder till klippan för att hämta honom. När vi kommer fram ligger han som förut: bakåtlutad under stenen i sin smutsiga kostym och med det sargade ansiktet nerblodat ovanför skjortan. Hans enda hand, som skadades i handgemänget för en stund sedan, vilar på bröstet: såret har slutat blöda. Det seende ögat blundar och det andra roterar oseende bakom sin dimridå. Andas han alls längre?

Det är lätt att gripas av medlidande inför en värnlös människa; jag tycker synd om honom, och jag är ju själv skuld till hans elände, åtminstone delvis. Men jag vet också hur opålitlig han är och hur stark han är. Achtung! 'Raus! har jag lust att skrika, men istället lutar jag mig försiktigt in i fukten, kylan och dunsterna under stenblocket.

– Mein Herr, det är dags att...

Han spritter till, som om jag väckt honom ur en ytlig sömn. Det seende ögat öppnas; han harsklar sig, hostar, ler

med guldgula tänder genom det snedställda, spruckna organ med sprickor av levrat blod som kallas mun.

– Lieber Freunde... mig begrava, gurglar han.

Jag avbryter honom: talar långsamt med hög röst och hoppas på så sätt kunna bryta igenom språkbarriären.

– Sluta med det där skitsnacket. Du måste dö först, innan jag kan begrava dig. Jag vet att du förstår en del svenska. Vi tänker dra ut dig härifrån och lägga dig i en varm sovsäck i vårt tält. Låter det bra? Warm und schön. Verstehen Sie? Hjälp till lite själv i så fall, om du kan, gubbe.

Jag kopplar ett grepp under Tyskens armhåla, på den sidan som är vänd utåt, där den friska armen sitter. Det är omöjligt att få något tag på den andra sidan; utrymmet under blocket räcker inte till. Dessutom besvärar Anita av sitt onda knä; jag måste lyfta ut honom på egen hand, hur det nu ska gå till.

Det går förvånansvärt lätt, visar det sig. Tyskens friska arm är visserligen stark och knotig, men hela kroppen i övrigt är som urholkad: tunn som ett visset fjolårslöv. Jag har enklare ut honom ur hans grotta, ut på snön, men där blir han liggande. Trots mina uppmaningar och order reser han sig inte upp; därtill är han oförmögen. Det bästa är kanske att helt enkelt bära honom till tältet? Jag går ner på huk: sätter knät mot marken och lägger ena armen bakom Tyskens rygg, med min hand i hans armhåla. Andra armen sätter jag under hans knäveck. Så lyfter jag upp honom; han väger väsentligt mindre än Anita, som jag inte så sällan brukar lyfta av olika anledningar.

Anita doftar fuktigt, svettigt, blommigt och upphetsande när man håller henne i famnen. Tyskens bouquet är raka motsatsen: effektivt avtändande. Jag bär honom med lätthet de tjugo meterna bort till tältet. Anita zippar upp tältöppningen, och några sekunder senare ligger mannen på den sovplats jag inrättat åt honom: längs ena gaveln av det två gånger två och en halv meter stora innertältet. Väl

inne i tältets dunkel hjälper jag honom ner i min gamla dunsovsäck; jag tar av honom skorna, för in de styva fötterna och benen i säcken och drar därefter upp den kring hela den äckliga kroppen. Sedan drar jag upp de båda dragkedjorna så långt som det går, upp under hakan.

Han ligger blick stilla: andas lugnt och säger ingenting. Kanske sover han; kanske ligger han i dvala, som ett växelvarmt djur. Det friska ögat blundar; vartåt det beslöjade ögat tittar kan jag inte uppfatta.

Jag översvämmas av ömhet för den här vanställda figuren.

Det är återigen klart väder, men nu har skymningen hunnit ikapp det vinterlandskap som nyss uppstått omkring oss. Kylan mot ansikte, händer och kläder talar sitt tydliga språk; temperaturen sjunker: faller rejält. Anita och jag riggar stormköket och lagar kvällsmat utanför tältet: frystorkad köttfärssås och blåbärssoppa. Vi sitter på ryggsäckarna med köket mellan oss och slevar i oss köttfärslösa med plåtbestick ur plasttallrikar.

Nu, när magsäcken fylls och värmen sprider sig i kroppen, borde det vara rätt tillfälle för något slags försoning. Men vi äter under tystnad: ser på varandra ibland, men utan ögonkontakt, alltför utmattade av den här dagens händelser för att förmå att ta itu med varandra.

- Jag tänker erbjuda honom en portion, säger jag.
- Är det inte idiotiskt?
- Hur ska han annars överleva? Vi har ju gott om käk.

Hänger du med in?

Anita skakar på huvudet.

Knästående, med köttfärstallriken i ena handen och blåbärssoppa i den andra, hasar jag in i tältets nästanmörker. Luften därinne är så tjock av Tyskens utdunstningar att jag spontant håller tillbaka andan; kommer Anita och jag att få

svårt att sova på bara en dryg halvmeters avstånd från den här sönderfallande mannen? Jag uppfattar att Tysken ligger i exakt samma position som förut: på rygg. Är det dumt att väcka honom om han sover? Jag bestämmer mig för att göra det ändå; han måste ju få i sig mat.

– Mein Herr...

Han rycker till på samma sätt som förra gången; det är tydligt att jag faktiskt väckt honom.

– Ja, ja... Was, mein Kind? En god ung man, det är synd... Det är ett svårt problem på halsen du fått... Schade.

– Bry dig inte om det nu. Vill du ha mat?

Tysken inåtskrattar, nekar köttfärssås men accepterar blåbärssoppa.

– Du musst mir hilfen...

Jag hjälper honom att sätta sig upp och sätter muggen med blåbärssoppa till hans mun: han dricker inte överdrivet girigt, gör en kort paus för att pusta och sörplar på nytt. Efter några omgångar till har han fått i sig hela portionen. Jag antar att han har ont till följd av misshandeln, så till den sista skvätten blåbärssoppa serverar jag honom ett par tabletter Alvedon ur medicinförrådet.

– Mot smärtan... Gegen den Schmerz. Verstehen Sie?

Han nickar; sedan vill han lägga sig ner igen. Jag hjälper honom, tar muggen och den röda plasttallriken med den oätta portionen köttfärssås och tänker nu lämna honom ensam.

– Es ist Schade... Tråkigt att du sådana problem på dig dragit.

– Fundera inte på det nu. I morgon går jag till Abisko och skickar hit Fjällräddningen...

Inåtskratt.

– Mig begrava, det är vad du göra kommer... Hinter dem...

Host, harskel, gurgel.

– Jag förstår inte vad du säger. Varför är du här förresten, över huvud taget?

– Deine Frage... Din fråga... Intressant, aber... ovidkommande.

– Jag förstår inte.

– Ein Distraction... Hinter dem Stein...

Det låter helt rubbat. Nu byter han till synes spår i dialogen.

– Ich bin sehr krank. Jag är svårt sjuk.

– Jag förstår.

Utän att ha förstått så värst mycket samlar jag ihop tallrik, mugg och bestick och lämnar tältet.

När jag kommer ut ur tältet sitter Anita fortfarande kvar på sin rygsäck i samma position som när jag lämnade henne för en stund sedan: med armbågarna stödda mot knäna och en mugg blåbärssoppa mellan händerna. Jag sätter mig ovanpå min egen säck. Några stjärnor syns redan på himlen; halvmörkret har tätat omkring oss, men ännu på en månad blir det inte riktigt mörkt nattetid i lapplandsfjällen.

Hon ser inte på mig, men jag ser på henne.

– Han drack upp blåbärssoppan.

Tystnad.

– Han åt inget av köttfärssåsen. Vill du ha?

Jag håller fram den oätta portionen. Hon skakar på huvudet; hårmassan inuti den vida yllemössan får den att svänga av och an. Ansiktet under mössranden är ännu svagt upplyst av det kvardröjande ljuset i nordväst, där solen nu gått ner bakom fjällryggarna. Men hennes fräknar syns inte längre, och jag förnimmer inga känslor: bara ett slätt ansikte med glimmande ögon.

– Om du tror att jag tänker bli kvar här ensam med den där vrickade typen medan du trampar iväg till Abisko i morgon så är du helt sjuk i huvudet.

Hon har lyssnat genom tältduken på samtalet mellan Tysken och mig; precis som förra gången har jag ansträngt mig att tala högt och långsamt med honom.

– Vad menar du? Hur ska det annars gå till? Du har ju ont i knät. Du behöver också åka med Fjällräddningens helikopter. Jag blir ju inte borta länge, kanske några timmar.

– Glöm det. Hellre kryper jag ner i ett badkar fullt med giftormar.

– Men jag förstår inte...

– Det säger du alltid. Vad är det som är så svårt att förstå? Exakt vad? Har jag uttryckt mig oklart?

– Nej...

– Då så.

Ingenting mer blir sagt. Sittande på varsin ryggsäck stirrar vi förbi varandra i kanske tjugofem minuter, medan kylan tilltar. Under tiden intar lapplandsnattens skuggor alltmer den steniga, snötäckta terrängen, och tusentals stjärnor tänds ovanför våra huvuden.

Det förvånar mig att hon klipper av resonemanget så här, utan att alls vilja prata mer om problemet; det måste ju lösas senast i morgon bitti. Är det något slags iscensättning? Jag tycker mig i så fall inte få tillräckligt med regi.

Jag förstår inte.

Kanske är det för att vi är utmattade: om inte fysiskt, så ändå mentalt och känslomässigt. Kanske är hon fortfarande skrämmd: i affekt också, på grund av sin egen situation, med det svullna knät.

Vi kryper ordlöst, samtidigt och i nästan absolut mörker ner i Anitas dubbelsovsäck; för en gångs skull behåller vi underställen på. Utan att ett ord växlas enas vi om att sova sked; det är det enda rationella sättet för två personer som ligger i en dubbelsäck. Anitas rygg och stjärt är tydligt avvisande. Stanken från Tysken, femtio centimeter bort i mörkret, är outhärdlig men tyvärr inte bedövande.

Trots att både jag och Anita är så trötta blir det svårt att sova; natten blir kall och orolig. Vi vrider och vänder på oss: skiftar ställning gång på gång, kanske varannan minut. Tankarna vältrar sig hit och dit i mörkret. Från Tysken hörs inte ett ljud: märks inte en rörelse. Till sist somnar vi.

Jag väcks av något: kanske är det av järnsparven som med sommarens sista sångarinsats från någon sten i terrängen skär sprickor genom morgonkylan utanför tältduken, men troligare är att jag vaknat för att Anitas kroppsvärme lämnat sovsäcken. Hon är inte längre i tältet. Jag vänder mig om och kontrollerar hur det är med Tysken; han ligger som förut. Mitt armbandsur visar kvart i sju.

Jag kommer ut ur sovsäcken; sittande på tältgolvet får jag på mig mina nattfuktiga kläder och snubblar ut genom tältöppningen.

Jag huttrar: kisar mot solen som är på väg upp över skogslandskapet i öster. Allt är vitt. Anita sitter på sin ryggsäck och stirrar framför sig: tycks inte se mig.

Jag fyller lungorna gång på gång med den friska luften; solen är i full färd med att jaga bort nattens minusgrader.

– Har du varit uppe länge?

Tystnad. Jag försöker igen.

– Du skulle ha väckt mig. Har du druckit kaffe?

– Vattnet är slut.

– Visst ja. Vi gjorde ju slut på det sista till blåbärssoppan... Jag går ner till sjön och hämtar.

– Om du lämnar mig ensam med honom slår jag ihjäl dig.

– Men... hur ska det annars gå till? Vi måste ju ha vatten. Det är bara några hundra meter dit ner. Jag är tillbaka på tio minuter.

– Jag vaknade av att jag kände honom andas mot mitt öra.

– Men vafan, han ligger ju en meter bort från dig. Och jag ligger mellan er. Om han antastat dig så hade jag väl märkt det? Det var min andedräkt du kände.

– Järnkroken rispade mig på halsen.

– Omöjligt, vi vet ju båda att vi tog kroken ifrån honom. Det vet du också. Du drömde.

– Se själv, då.

Hon föser undan hårets draperi med handen, och där! i det ljusa, mjuka skinnet alldeles under hennes vänstra öra: en inte så tunn, brunröd rispa av levrat blod bland fräk-narna. Jag stirrar på den.

Hon kan förstås ha fått den på vilket sätt som helst.

– Men om det var din andedräkt jag kände så kanske det var din järnkrok också? säger hon.

Sarkastisk tystnad.

– Var la du kroken, förresten? säger Anita sedan.

– Var jag la den? Det var ju du som hade den sist.

– Men var är den nu?

– Jag vet inte. Det sista jag minns av den är att du högg honom i handen med den. Du la den väl på något säkert ställe?

Bådas ögon söker sig nu mot tältet; därifrån märks ingen rörelse och kommer inget ljud. Järnsparven har slutat sjunga; solen fortsätter att smälta undan den vita tystnaden runtom oss.

Tysken är ett problem, men vi kan inte fördjupa oss i frågan om järnkroken just nu. Vi måste ha vatten; vår frukost, vårt morgonkaffe och vårt välbefinnande hänger på det.

– Vi löser det så här. Du ser den där stora stenen där borta? Om du sitter på den kan du hålla koll på mig hela vägen medan jag går efter vatten. Du kan ropa åt mig om något skulle hända. Och jag kan se dig också, så fort jag vänder mig om. Det blir väl bra?

– Jag kan inte gå ända dit bort med det här knät.

- Jag hjälper dig.
- Det går inte, det är för långt.
- Jag bär dig.

I vanliga fall hade vi förstås satt upp tältet på bekvämt avstånd från någon bäck. I fjällen behöver man vatten till allt: matlagning och diskning; tandborstning och annan hygien. Men situationen igår kväll var allt annat än vanlig; den krävde snabba och oortodoxa beslut.

Jag går i den smältande snön ner mot sjön: mest en tjärn, svart som bläck, men med grå iskanter. Den ligger bara knappt tre hundra meter från tältet, men det tar längre tid än man tror att gå dit ner. De första etthundra meterna bromsas min framfart av block och av sprickor i berget; sedan kommer jag in i ett avsnitt med täta bälten av glansvide, silvervide, ullvide och björk, som räcker mig till midjan: ibland ända upp till axlarna. Därunder finns hela tiden de vassa, svarta stenblocken; jag måste vara försiktig: får inte riskera att själv bli skadad nu.

Jag vänder mig om flera gånger och vinkar åt Anita. Hon sitter på stenen där jag placerat henne, med utsikt mot både tjärnen och tältet. Hon vinkar inte tillbaka.

När jag kommit nedanför videsnåren visar det sig att den lilla sjön har flacka stränder. Sannolikt är den bräddfylld på vårarna, men nu har vattenlinjen backat tillbaka så långt att jag får gå ett trettiotal meter över den hårt packade sandstranden för att komma ner till vattnet. Några hundra meter norrut sorlar en fjällbäck när den släpper ifrån sig det nya smältvattnet från gårdagens snöfall ut i sjön. Den tunna skorpan av is närmast stranden knastrar, brister och krasar under mina vandringskängor; jag klafsar framåt några meter i vattnet och vecklar sedan ut vår hopfällbara dunk av mjukplast; den sväljer i djupa klunkar sina fem liter.

När jag skruvat fast korken vänder jag mig om och börjar gå tillbaka upp mot videsnåren. Jag tittar upp och vinkar igen, upp mot Anitas stenblock.

Hon syns inte till.

Kanske har hon klättrat ner från stenen och sitter bakom den och kissar? Jag går och går, upp genom videbuskagen; flera gånger stannar jag och spejar upp mot stenen där Anita ska sitta.

Jag ser henne inte. Hon är inte där.

Det finns säkert en naturlig förklaring. Jag pratar med mig själv: försöker trycka bort min oro, men även min bubblande ilska. Inte bli stressad nu. Inte skynda på stegen, som blivit mer obalanserade till följd av den vattenfyllda dunken som slänger i högerhanden. Allt hänger på att du, Micke, återvänder till tältet med vattnet och inte blir ligande här med ett brutet ben.

Så är jag uppe i blockterrängen igen, ovanför videbältena. När jag nu tittar upp sitter hon där som förut: som om inget hade hänt. Och det har det ju inte heller, och jag är rejält lättad när jag kommer fram till stenen: så lättad att jag inte ens ställer frågan var i helvete hon hållit hus i drygt tio minuter.

Istället hjälper jag henne ner från stenen. Jag tar henne om midjan; hon lägger armen om mina axlar. Med vattendunken hängande i min högernäve stapplar vi och haltar, tillfälligt sammankopplade av skada och behov, ner mot vår bivack.

När vi kommer fram till tältet har situationen förändrats. Tysken har nämligen dött.



Man tänker uruselt på fastande mage; alla vet att välgrundade, goda beslut förutsätter mättnadskänsla. Så jag donar och fixar: tänder stormköket och lagar frukost. Solen skiner över landskapet, värmer våra kroppar och smälter snön. Jag serverar Anita havregrynsgröt, fjällsnus och kaffe; därefter diskar jag tallrikar, bestick och muggar, och jag förnimmer till och med en svag våg av uppskattning från hennes sida.

Hennes analys en stund senare, när hon sitter med den varma kaffemuggen mellan händerna och tittar ut över dalgången, är emellertid densamma som förut.

– Om du lämnar mig ensam med honom...

Att Tysken nu är död har alltså bara förbättrat vår situation i ett avseende; vi behöver inte längre känna oss rädda för honom. Men obehaglig är han fortfarande, det är svårt att komma ifrån.

Jag tänker och tänker, mätt i magen nu och med kaffemuggen i hand. Det finns en detalj i Tyskens intermittenta flöde av förvirrande snack som jag underlåtit att undersöka, eller helt enkelt glömt bort i den känslomässiga röra som uppstått.

Hinter dem Stein.

Jag lämnar Anita vid bivacken och går på nytt de trettio meterna bort till Tyskens klippa. Bakom stenen, hinter dem Stein, fullt synlig i kråkbärsriset, ligger en mörkbrun, gammaldags resväska av lackerad papier-maché: med träskoning på tvären runt om och med läderförstärkta hörn. Jag öppnar den; den innehåller bara ett enda ting: en hopfällbar, grönbrungrå infanterispade. Den är helt av stål, kanske sjuttio centimeter lång och reglementsenligt skarpslipad på bladets ena sida.

Jag går iväg genom blockterrängen ner mot sjön igen. Mot alla odds hittar jag ett par någorlunda raka, vanliga björkar; jag hugger ner dem med spaden och binder med hjälp av videslanor samman dem till en skev, avlång, rektangulär bår.

– Vad fan håller du på med? Du är då tamejfan inte riktigt klok.

Hur ska jag förstå ett sådant utbrott av oresonlig ilska? Detta är ett drama jag inte begriper, men vars iscensättning jag ändå tvingas kämpa för att påverka. Min favoritregissör har alldeles uppenbart tappat manuskriptet; det måste ha singlat ner i den avgrund av isiga, spetsiga block som öppnats mellan oss. Ett ögonblick leker jag med tanken att använda mitt nyupptäckta, oväntat stora våldskapital till att slå ihjäl henne med den skarpslipade sidan av spaden och därefter bara lämna scenen. Det vore kanske den enklaste lösningen: åtminstone den minst arbetskrävande.

Jag besinnar mig; inne i tältet drar jag upp sovsäckens båda blixtlås ända upp över Tyskens kala hjässa och knyter till om hans illaluktande kropp. Säcken är uttjänt, och den får offras till liksvepning. Så släpar jag ut paketet med det inneslutna kadavret, placerar det på båren och drar fram reservsnöret från sina åratal av glömska i botten på ryggsäckens vänstra sidoficka; lasten måste surras.

– Jag kommer tillbaka när jag är klar.

Jag struntar i att ens se på Anita. Jag ställer mig med ryggen mot bårens ena kortända, där Tyskens huvud nu är beläget, och lyfter upp den. Så börjar jag släpa begravnings ekipaget genom blockterrängen, ner mot sjön.

Tysken är som sagt lätt som en fågel; på det viset är detta ingen svår transport. Vad som ändå gör den ansträngande är passagen genom de tjocka bältena av videbuskage, som slingrar sig kring mina ben och hela tiden hakar upp båren: som om de ville hindra vad som håller på att ske.

När jag äntligen är nere på stranden är jag svettig; blöt över hela kroppen. Jag släpper ner båren tämligen vårdslöst; Tysken har ju ändå inte så mycket i skallen längre. Utan paus kör jag ner spaden i den fuktiga, tunga sanden.

När jag någon timme senare lämnar bivacken för att gå till Abisko och larma Fjällräddningen har jag noga förvissat mig om att Anita har gott om mat och vatten; stormköket hanterar hon numera lika bra som jag, och det står på sin vanliga plats i yttertältets ena absid. Kläder och allt annat som kan ta skada av att bli fuktigt har jag lagt in i innertältet, ifall att det på nytt skulle bli väderomslag med snö eller regn.

Jag säger inte hejdå till Anita; hon har krupit ner i sin sovsäck och låtsas sova.

Brev till Stella Burns

stella@burnsstudios.co.uk

Till Ms. S. Burns

Burns & Partners Studios, London

Kära Stella,

Jag ska försöka besvara frågorna i ditt senaste mail i tur och ordning.

Det är rätt uppfattat att Anita hade lämnat tältet när jag återvände till bivacken, ditskjutsad i Fjällräddningens helikopter som utgått från Kiruna och plockat upp mig vid fjällstationen i Abisko. Detta var alltså bara knappa sex timmar efter att jag gått för att hämta hjälp. Min första reaktion var en stark oro för att hon trots allt på något sätt kunde ha råkat illa ut. Det tog emellertid inte lång stund att åtminstone ytligt förstå vad som hade hänt, eftersom hennes ryggsäck och det mesta av hennes packning var borta. Hon hade helt enkelt packat i god ordning, tagit ryggsäcken på ryggen och givit sig av.

Att på djupet begripa det inträffade tog åratat. Egentligen är det fortfarande så: jag förstår inte.

En stund senare fick helikopterns besättning besked över radio om att en Anita Burns via nödtelefonen i Abiskojaure hade meddelat att hon var i säkerhet, för den händelse att någon skulle söka efter henne.

Någon.

Abiskojaure ligger tretton kilometer orösad led väster om vår bivack. Hela den vägen hade Anita alltså gått på egen hand med packning på ryggen. Jag kunde inte dra någon annan slutsats än att smärtorna och svullnaden i det så kallade flamingoknätet – de som tvingat mig att göra min ensamma promenad till Abisko – måste ha varit fejkade. Kanske inte från början, men så småningom måste de till största delen ha varit en ploj.

En del av iscensättningen, om du så vill.

Med världens längsta näsa samlade jag ihop vad som fanns kvar på platsen av Anitas och min utrustning. Helikopterbesättningen erbjöd sig att släppa av den oerhört ledsne unge mannen i Abiskojaure hos sin flickvän. Jag svarade att vad jag än hade i Abiskojaure så inte var det längre en flickvän; hellre kunde de släppa av mig i Kiruna, dit de ändå var på väg tillbaka, och där det fanns en tågstation. Jag grät bittert under hela flygturen dit, vann den snälla besättningens sympati och slapp på så vis betala straffavgift för att ha larmat Fjällräddningen i onödan.

Jag grät även under delar av den fjorton timmar långa tågresan från Kiruna till Stockholm. Min enda medresenär i samma liggvagnskupé, en svartklädd italiensk nunna i knappa sjuttioårsåldern, klappade mig upprepade gånger på kinden, såg på mig med milda ögon och citerade Händels aria.

– Piangerò, la sorte mia. *Jag ska begråta mitt öde, så grymt och brutalt, tills livet slutar att slå i mitt bröst.* Men

innan det går så långt kommer det här att gå över. Det lovar jag dig, mitt vackra barn.

Några timmar senare var hennes tålamod slut; hon bad mig upprepade gånger att repa mod och hålla käften, så att hon kunde få sova ostört.

Jag träffade aldrig Anita igen.

När hon dog, arton år och fyra äktenskap senare, läste jag i tidningarna om det; jag har ju alltid läst allt som skrivits om henne. I hennes kvarlåtenskap hade man hittat något som jag genast insåg måste vara Tyskens järnkrok med de dubbla hullingarna. Mannen hade vid tidpunkten för sitt försvinnande i den svenska fjällvärlden varit efterlyst i Västtyskland för mord på sina tre före detta fruar, som han grävt ner i sin trädgård, antagligen med den där infanterispaden. Sättet som fruarna dött på gjorde att den västtyska polisen nu trodde att mordvapnet påträffats, vilket senare visade sig vara rätt gissat.

I det läget kände jag mig tvungen att kontakta polisen och erkänna vad jag gjort. Av rädsla för att själv bli misstänkt för att ha tagit livet av Tysken hade jag ju inte sagt ett ord om honom till Fjällräddningen. Det ställdes heller inga frågor till mig om honom; den västtyska polisen hade ingen aning om att han var i Abisko, så han var inte efterlyst i Sverige.

Nu startades emellertid genast en förundersökning mot mig om mord, men den blev snabbt nerlagd. Brottet mot griftefriden, som jag eventuellt begått i samband med den så kallade begravningen, var som sagt redan preskriberat.

Liket efter Tysken blev aldrig återfunnet. Du har kanske redan förstått att jag aldrig orkade gräva ner honom i den där tunga sanden, efter att först ha mattat ut mig med att släpa hans bår hela vägen ner till sjön. Nere på stranden pustade jag ut en stund; sedan drog jag in båren under de nedhängande videbuskagen, så att den inte skulle synas från luften, och så lämnade jag honom helt enkelt där. Jag

antar att vargarna, björnarna, järvarna, lodjuren, rävarna, korparna och örnnarna tog hand om honom på sitt eget sätt.

Själv tror jag att Tysken dog en naturlig död av ålder och sjukdom, kanske marginellt påskyndad av min misshandel, som han inte oförskyllt råkade ut för. Han hade kommit till de svenska fjällen i kostym, lågskor och hatt, med en pappväska innehållande en skarpslipad infanterispade, för att han av någon anledning bestämt sig för att det var där han ville dö. Orsaken till det, och den hemska bakgrunden med de mördade fruarna, var när vi träffade på honom ”ovidkommande”. Som han själv också sa: ”en distraktion”. Han hade redan passerat gränsen och var sedan länge bortom den punkt där han kunde räddas åter till den rätta sidan.

Den mest omskakande av dina frågor, den som fått mig att dröja några dagar med svaret på ditt brev, är såklart den sista: kan det tänkas att det var Anita som dödade honom: så att säga gav honom nådastöten?

Jag inser nu att det kanske är en riktigt otäck film du tänker göra?

När jag läste ditt mail kändes tanken i förstone absurd, men jag är part i målet; jag älskade din mor, en av de mest fantastiska kvinnor jag träffat, och jag älskar henne nog fortfarande, om sanningen ska fram. Men jag får erkänna att den där kroken som påträffades i hennes lägenhet, och som hon alltså mycket medvetet och omsorgsfullt måste ha stuvat ner i sin packning på fjället, har förbryllat mig.

Jag bedömer att Anita var borta ur mitt synfält i tio eller högst femton minuter. Vi vet ju nu att det onda knäet till stor del var ett påhitt, vilket gör att tiden skulle ha kunnat räcka till för att göra vad du antyder. I den där riktigt otäcka filmen skulle hon exempelvis ha hunnit gå ner till tältet, ta fram den vämjeliga kroken och trycka in den under den avskydde mannens bröstben, upp genom hjärta och aorta: därefter dra ut den med hullingar och allt – med förödande konsekvenser – torka bort blodet, lägga den i sin egen

packning, och... ta sig tillbaka till stenen och posera som om ingenting hade hänt.

En verkligt iskall mördare, i så fall.

Kom ihåg också att jag aldrig undersökte Tyskens lik. Jag drog bara upp blixtlåsen och snörde ihop. Några liter blod kan mycket väl ha sugits upp av dunet i den där gamla uttjänta sovsäcken.

Mer ljus än så kan jag inte kasta över din fråga, men jag är säker på att du kommer att använda mina upplysningar på bästa tänkbara sätt.

Mina hjärtligaste hälsningar, och – stort lycka till med filmen!

Micke